

דוד

פורטרט

לזכרו של פרופ' דוד גורדון - מורי היקר
שגידל שתי וערב את רוחי האינטלקטואלית והערכית,
שהאיר לי את דרך המחקר, החשיבה והדעת, ושנתן דרור וכיוון לרעיונותיי ולמעשיי.

זהו פורטרט איכותני של אדם שלימד אותי איך לשרטט פורטרט איכותני. תחילה יש למצוא את ציר הפורטרט. ציר הסיפור. אותו וו שעליו נתלה הסיפור כולו. אחר כך יש למצוא ממד דרמטי, שהרי בלי דרמה אין סיפור! חייבים להפתיע את הקורא. לגעת בו. לרגש אותו.

ציר הפורטרט של דוד הוא היותו רב-אומן בחינוך - אומן בגידול לומדים לדרכם; אומן שמגדל את הלומדים להמשיך ולהיות לומדים מתפתחים - חושבים, לומדים ומתפתחים ללא קץ, בדיוק כפי שנהג בעצמו.

כשהגעתי לראשונה לאוניברסיטה, בתחילת לימודיי לתואר שני, ביררתי אצל מכרים - סטודנטים ותיקים - אצל מי כדאי ללמוד. המליצו על דוד. אני זוכרת את השיעור הראשון, את הפעם הראשונה שפגשתי את דוד. ישבנו, קבוצה של סטודנטים, בחדר עמוס כיסאות ניידים (לדוד היה חשוב מאוד ללמד בחדר עם כיסאות ניידים, כדי שנוכל בקלות להסתדר במעגל, בגורן או בסידור אחר שבו נוכל ללמוד באמת, שנוכל לראות זה את זה, שנוכל להקשיב זה לזה, שנדון ונקיים דיאלוג חושב, פרקטי, כזה שאי אפשר לנהל בשורות-שורות או בטורים-טורים). דוד נכנס לחדר הכיתה עם חיוך גדול. בידו שני דברים: נייר אחד, חלק וחסר מילים, ועט. זהו. מה עושים בשיעור ראשון עם נייר אחד חסר מילים ועט? מכירים את הסטודנטים: מה שמך? מה את, אתה עושה? מה יש לך לספר לנו? בואו נשמע את הסיפור שלו, שלה. ביולי 1997, בסוף שנת הלימודים של אותו שיעור ראשון, התפרסמה כתבה בה רואיין דוד בנושא הקמתו של המנהל לחינוך ערכי במשרד החינוך, וכך הוא צוטט - מספר על השקפתו שאותה, כבר למדתי, הוא מיישם בדרכו השגרתית עם לומדיו: "בשנים האחרונות אני אוהב לצטט אמירה יפה שמבטאת את העמדה שלי. לצערי אני לא מצליח לזכור את מי אני מצטט: תפקיד מערכת החינוך הוא לספר לילדים את הסיפור הקולקטיבי של תרבותם ושל תרבות העולם ולהזמין אותם להוסיף את סיפורם האישי". ועוד סיפור: דוד מלמד שיעור על מחקר איכותני. מבקש להכין על חצי עמוד עד עמוד אחד "קטע

תיאורי". בכל עניין ודבר. התרגיל נמסר לאחר שבוע ושבוע לאחר מכן דוד נכנס לחדר הכיתה עם ערמת תרגילי הכתיבה בידו. מחלקם חזרה לסטודנטים ומבקש לשמוע את סיפורם בקול רם: קרא! קרא! הקשיבו לסיפור שלה, שלו, שלה. דוד, רב-אומן בחינוך, לימד אותי להקשיב לסיפור של עצמי, ובתורי - להקשיב לסיפור של אחרים.

דוד היה אומן בעשיית החינוך. הוא לימד אותי לעשות חינוך, להשתתף באופן ממשי בעשייה חינוכית כאן ועכשיו. הוא לקח אותנו, תלמידים בראשית לימודיהם, אתו לירושלים, לעשייה שלו בוועדות שעושות חינוך. ישבנו אתו והיינו חלק מוועדה. השמענו את הסיפור שלנו כלומדים שרק "מתחילים ללכת" בוועדות מסוג זה, שהרי תרמנו רק מילה אחת או שתיים לדיון, ראשונות ומהססות, אבל - סיפורינו החלו להישמע. דוד לימד אותי לעשות חינוך מסוג שלא הכרתי עד אז - לעשות חינוך לא רק בכיתה עם תלמידים, אלא בכל מסגרת, בכל פורום ובכל מעמד. דוד לימד אותי להמשיך ולעשות חינוך בכל מקום שבו אהיה.

המשכתי, אתו בעיקר, כשצירף אותי לצוות מחקר גדול ומלא כיווני מחשבה מסועפים, לעתים מנוגדים. דוד, רב-אומן בחינוך, לימד אותי להמשיך ולעשות חינוך, ולעשות אותו טוב, "סופר-טוב", באומץ ובביטחון. הוא נתן לי משימות, גדולות ונצורות מיכולתי. הוא שם לפניי, רחוק ממני אך לא רחוק מדי, אתגרים שאעמוד בהם. שאעמול ואעמול קשה ואעמוד בהם. הוא ביקש שאכתוב, שאציג לפני קהל, לפני כל מני קהלים - מפקחים, מורים, מדריכים, פקידי משרד החינוך, בכירי משרד החינוך. הוא לימד אותי להיות אמיצה ובטוחה בעצמי. שם לי אתגרים והניח לי ללמוד בדרך אליהם בדרכי שלי.

כך גם כשהתחלתי את המחקר שלי, תחילה במסגרת התיזה לתואר השני. בפגישה הראשונה שלנו, כשסיפרתי לדוד מה מעניין אותי, הוא רשם לי על נייר מכתבים איכותי שלוש הפניות ביבליוגרפיות בלבד. "תתחילי", הוא אמר. הוא הניח אתגר וסימן כיוון. הוא נתן דחיפה שדחפה הלאה, לאתגרים הבאים שלמדתי להציב לעצמי כפי שהוא הניח לפניי.

אחת הסגולות הבולטות של דוד הייתה אומנות השאילה. זו הייתה בעיני תמיד סגולה ייחודית שלו, מסתורית משהו - איך הוא יודע לשאול תמיד את השאלה שאף אחד לא חשב עליה? איך הוא חושב עליה? איך הוא חושב? עקבתי אחר הסגולה הזאת. בלי שכיוון ובלו שידע, ביצתי אחריו מעקבים, בלשתי אחריו, חיפשתי את קצוות חוטי המחשבה שלו - בשיעוריו, בסמינרים מחלקתיים ובפורומים שונים ציפיתי בדריכות לשאלה של דוד. ידעתי שהיא תבוא, לבסוף, ותפתיע באחת את המאזינים. השאלות שלו היו תמיד שאלות מנצחות. דוד היה רב-אומן באומנות השאילה, באומנות המחשבה המעוררת, הפורייה, העסיסית, כזו שמצמיחה מחשבות

ותהיות נוספות. דוד, רב-אומן בחינוך, לימד אותי שהלמידה לא טמונה דווקא בידיעה עצמה, אלא בדרך אליה.

הממד הדרמטי בשרטוט פורטרט איכותני של אדם חייב, כזכור, להפתיע את הקורא. הנה כי עכשיו, כשאנו כבר אוחזים בציר הפורטרט של דוד - היותו רב-אומן בחינוך, מופיע הממד הדרמטי שלו - דוד הלך מאתנו, נעלם כך פתאום, בלי שום אזהרה, בלי סימנים מוקדמים.

בסוף טיוטה אחרונה של פרק אחד בחיבור הדוקטורט שהגשנו לשיפוט כמעט שלושה חודשים לפני לכתו, הוא כתב הערה אחת:

"יש כאן סיום פתאומי מדי"

הממד הדרמטי בחייו של דוד, לכתו הפתאומית כל-כך, הוא דרמה שאין לה מקום בפורטרט על אדם כל-כך חי. דוד לימד אותי לשבץ בכתובת פורטרט ממד דרמטי, כדי להזיז את הקורא, להפתיע אותו, ולהביא לפניו בבת אחת את הפואנטה של הסיפור. הפואנטה בפורטרט של דוד איננה דווקא ב"סיום הפתאומי מדי" שלו. במהלך חייו, רב האומן בחינוך - דוד - שתל במעשיו את זרעי הנוכחות התמידית שלו. דוד איננו כאן ממשית, אבל הוא נוכח רוחנית. הוא תמיד יהיה.

איריס בקשי

יולי 2005, באר שבע